

Czyż, Leszek

Adam Chętnik w percepcji młodzieży szkolnej

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 8, 201-205

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ADAM CHĘTNIK W PERCEPCJI MŁODZIEŻY SZKOLNEJ*

„Adam Chętnik postulował nauczanie i wychowanie przez regionalizm”. Uważał, że treści z zakresu duchowej i materialnej kultury Kurpiów, stanowią doskonały materiał wyjściowy w nauczaniu wielu przedmiotów, a także w wychowaniu kurpiowskich dzieci. W okresie zaborów podstawą edukacji regionalnej, a w zasadzie patriotycznej była kultura, folklor i krajoznawstwo, które dostarczały treści i form umożliwiających pielęgnowanie polskości. W okresie międzywojennym ruchy regionalne wypełniały zadania związane z jednoczeniem regionów, obroną granic, umacnianiem odtworzonej państwowości. Po II wojnie światowej regionalizm stał się zjawiskiem niemile widzianym w warunkach centralizacji i biurokracji państwa.

Przemiany społeczno-polityczne z ostatnich lat stwarzają coraz lepsze szanse rozwoju edukacji regionalnej. Już od dawna dostrzegano związek pomiędzy kształceniem, a najbliższym środowiskiem dziecka. Jan Komeński w Wielkiej Dydaktyce pisał „... aby chłopak pojął zastosowanie reguł dialektycznych, zaprawiać należy na przykładach nie z Wergillego czy Cycerona, ani z dzieł teologów, polityków, lekarzy, ale z zakresu rzeczy chłopcu bliskich, książki, ubrań, domu, szkoły itp.”² Wiąże się to bez wątpienia z większą efektywnością nauczania. Dziecko szybciej i chętniej nabywa umiejętności i przyśwaja treści, które bezpośrednio wiążą się z jego najbliższym otoczeniem. Nie bez znaczenia pozostaje tu fakt, „... że człowiek współczesny ucieka od wielkiego świata w zacisze małej ojczyzny. (...) Renesans lokalizmu na świecie jest jednym z najbardziej niezwykłych, zaskakujących zjawisk społecznych końca XX wieku”.³ Powyższy wniosek wydaje się sprzyjać rozwojowi edukacji regionalnej.

Całe pracowite życie Adama Chętnika nierozzerwalnie związane było z Kurpiowszczyzną, a jego zasługi w krzewieniu oświaty i kultury na terenie Puszczy Zielonej są ogromne. W związku z powyższym nasuwa się pytanie: Czy młodzież szkolna zamieszkała na tym terenie

zna Chętnika i czy świadoma jest doniosłości jego idei? Przeprowadzono badania, które stanowią próbą odpowiedzi na to pytanie. Podstawową techniką badawczą był kwestionariusz składający się z 25 pytań. Całość uzyskanego materiału autor zebrał osobiście, co daje możliwość kontaktu osobistego z badanymi i pomaga w analizie danych. Badaniami objęto uczniów klas ósmych Szkoły Podstawowej w Ksebkach, Szkoły Podstawowej im. Adama Chętnika w Nowogrodzie oraz Szkoły Podstawowej nr 7 im. Adama Mickiewicza w Łomży. Kwestionariusz pytań można skategoryzować w trzy grupy: a) dotyczące znajomości życiorysu Adama Chętnika (5 pytań), b) dotyczące oceny jego działalności (14 pytań) oraz c) dotyczące oceny jego dorobku przez badanych uczniów (3 pytania).

Pierwsze trzy pytania kwestionariusza zostały sformułowane tak, by zbadać ogólne wiadomości uczniów dotyczące znanych badaczy, działaczy i twórców ludowych Kurpiowszczyzny. Z ogólnej liczby 52 badanych w odpowiedzi na pytanie dotyczące badaczy Kurpiowskiej Puszczy Zielonej – 13 uczniów wymieniło po jednym nazwisku; w odpowiedzi na pytanie o działaczy regionalnych – 8 uczniów wymieniło po jednym nazwisku; w odpowiedzi na pytanie o artystów ludowych Kurpiowszczyzny – 3 uczniów wymieniło po jednym nazwisku, a 10 uczniów po co najmniej dwa nazwiska. Dokładne wyliczenia przedstawia tabelka nr 1.

Tabela nr 1

Stan wiedzy ośmioklasistów na temat działalności
znanych ludzi Kurpiowszczyzny⁴

Lp.	Nazwa dział.	Numer pytania z ankiety	Ilość poprawnych odpowiedzi			Razem poprawne odpow.	%
			S.P.	S.P.	S.P.		
			Ksebki	Nowogród	Łomża		
1.	Badacze kurpiowscy	1	5	8	—	13	25
2.	Działacze regionalni	2	4	4	—	8	15,4
3.	Artyści ludowi	3	3	10	—	13	25

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych zebranych w czasie badań ankietowych.

Dokładne obliczenia procentowe wskazują na niski poziom wiedzy na badany temat. Jedynie 25% uczniów, z ogólnej liczby 52, umiało wymienić nazwiska badaczy i tyleż procent – nazwiska twórców ludowych Kurpiowszczyzny. Nazwiska działaczy regionalnych wymieniło zaledwie 15,4% badanych. Należy tu zwrócić uwagę na fakt, iż żaden z badanych ośmioklasistów ze Szkoły Podstawowej w Łomży nie odpowiedział poprawnie na żadne z trzech omawianych pytań. Może prowadzić to do wniosku, a szkoła nie jest zainteresowana krzewieniem treści regionalnych wśród młodzieży. Znajomość życiorysu Adama Chętnika, przez badanych ósmoklasistów, również pozostawia wiele do życzenia. W badaniu posłużono się trzystopniową skalą ocen: dobra (D), średnia (Śr) i niezadowolająca (N).

Tabela nr 2

Znajomość życiorysu Adama Chętnika

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba badanych	D	Ocena ŚR	N	% badanych	Uwagi
1.	Szk. Podst. Ksebkki	8	3	5	—	15,4	Klasa ósma liczy 8 ucz.
2.	Szk. Podst. Nowogród	25	—	2	23	48,1	
3.	Szk. Podst. Łomża	19	—	2	17	36,5	Nieobecnych było 5 ucz.
	Razem	52	3	9	40	—	
	%	100	5,7	17,4	76,9	100	

Źródło: własne na podstawie danych zebranych w czasie badań ankietowych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że dobrą znajomością życiorysu Adama Chętnika może poszczycić się zaledwie 5,7% ogólnej liczby badanych, średnią – 17,4% badanych; natomiast zupełny brak wiedzy na ten temat ujawniło aż 76,9% badanych uczniów. Jak wynika z tabeli nr 2 tylko w Szkole Podstawowej w Ksebkach kilku uczniów (37,5% z ogólnej liczby klasy) zna dobrze życiorys Adama Chętnika. W pozostałych szkołach większość ósmoklasistów posiada niezadowolającą wiedzę o życiu twórcy skansenu.

Większość pytań zawartych w kwestionariuszu (14 pytań) dotyczyło działalności społecznej i zawodowej Adama Chętnika. Wiedza badanej grupy na ten temat również nie przedstawia się optymistycznie.

Tabela nr 3

Stan wiedzy ósmoklasistów o społeczno-zawodowej działalności Adama Chętnika

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba badanych	D	Ocena ŚR	N	% badanych	Uwagi
1.	Szk. Podst. Ksebki	8	1	6	1	15,4	Klasa ósma liczy 8 ucz.
2.	Szk. Podst. Nowogród	25	—	9	16	48,1	
3.	Szk. Podst. Łomża	19	—	11	8	36,5	Nieobecnych było 5 ucz.
	Razem	52	1	26	25	—	
	%	100	1,9	50	48,1	100	

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych zebranych w czasie badań ankietowych.

Tylko jedna osoba, co stanowi 1,9% ogólnej liczby badanych, prezentuje zadowalająco wiedzę na temat działalności Adama Chętnika. Połowa, czyli 50% badanych, zna jedynie niektóre fakty z tego tematu, a 48,1% badanych uczniów nie posiada żadnej wiedzy na ten temat. Zastanawiającym jest fakt, iż w sytuacji znikomej wiedzy o Adamie Chętniku prezentowanej przez ósmoklasistów z trzech szkół, wszyscy, którzy wypowiedzieli się w tej sprawie, a więc 75% ogółu badanych (pozostałe 25% uczniów nie ustosunkowało się do problemu) zgodnie stwierdza, iż działalność Chętnika była potrzebna i bardzo ważna dla mieszkańców tego regionu. W uzasadnieniu podają, iż dzięki Chętnikowi zachowało się wiele zabytków, przetrwały zwyczaje i tradycje kurpiowskie, a Nowogród i Kurpiowszczyzna stały się znane i odwiedzane przez turystów z całego kraju. Uczniowie twierdzą, że wiedzę o Chętniku nabywali z artykułów

w różnych czasopismach, z książek i apeli szkolnych (w S.P. w Nowogrodzie), co wydaje się wątpliwe w świetle przeprowadzonych badań. Za bardziej wiarygodne, w tej sytuacji, można uznać odpowiedzi kilku uczniów ze Szkoły Podstawowej w Nowogrodzie, którzy przyznali, że wiedzę o Chętniku zdobyli na wagarach.

Reasumując, należy stwierdzić, że największy badacz i krzewiciel kultury kurpiowskiej, Adam Chętnik jest nieznany dla większości uczniów kończących szkoły podstawowe na terenie Kurpiowszczyzny. Ten śmiały wniosek wypływa z wyników badań reprezentatywnej grupy 52 ósmoklasistów ze środowiska wiejskiego, małego miasta i miasta wojewódzkiego.

Regionalizm zawsze niesie ze sobą jakieś przesłania i ważne wartości. Zatem treści czerpane z tych obszarów rzeczywistości społecznej, przyrodniczej i historycznej wydają się stanowić podstawę i tworzywo edukacji regionalnej. Jej istotą jest osadzenie treści w kręgu bezpośrednich doświadczeń, faktów, spraw i ludzi z najbliższego otoczenia. Dużą rolę odgrywa to w kształceniu postaw, motywacji i wartości. W związku z powyższym istnieje potrzeba włączenia treści regionalnych, a tym samym wiadomości o życiu i działalności Adama Chętnika, do programu nauczania w szkołach podstawowych na terenie Puszczy Zielonej.

PRZYPISY:

*) Fragment pracy magisterskiej pisanej na Wydziale Pedagogicznym pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Gąsiorowskiego. Wyższa Szkoła Pedagogiczna. Olsztyn.

1) Henryk Syska – wywiad z dnia 28.08.1993 roku, w posiadaniu autora.

2) J. Amos Komeński *Wielka dydaktyka*, Wrocław 1956, s. 213.

3) S. Pajka: *Kurpiowska Puszcza Zielona w edukacji regionalnej*, Ostrołęka 1993, s. 8.

4) Zob. aneks nr 5.